

MAA- JA METSÄTALOUSVALIOKUNNAN MIETINTÖ 6/2013 vp

Kansalaisaloite: Laki eläinsuojelulain 22 §:n muuttamisesta (KAA 1/2013 vp)

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 25 päivänä huhtikuuta 2013 lähettänyt maa- ja metsätalousvaliokuntaan valmisteluvasti käsiteltäväksi kansalaisaloitteen (KAA 1/2013 vp).

Lausunto

Liitteenä on perustuslakivaliokunnan lausunto (PeVL 18/2013 vp), jonka maa- ja metsätalousvaliokunta on pyytänyt asiassa.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- eläinlääkintöneuvos Pirkko Skutnabb, maatalousneuvos Esko Juvonen ja neuvotteleva virkamies Markku Himanen, maa- ja metsätalousministeriö
- lainsäädäntöneuvos Liisa Vanhala, oikeusministeriö
- neuvotteleva virkamies Juhani Gustafsson, ympäristöministeriö
- aloitteen edustaja, ELL Kati Pulli
- toiminnanjohtaja Salla Tuomivaara, Eläinsuojeluliitto Animalia
- toiminnanjohtaja Helinä Ylisirniö, SEY Suomen Eläinsuojeluyhdistysten liitto
- erityisasiantuntija, YTM Kristo Muurimaa, Oikeutta eläimille
- toiminnanjohtaja Leo Stranius, Luonto-Liitto ry
- tutkija Leena Ahola, Itä-Suomen yliopisto

- professori Jaakko Mononen, Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus MTT
- maakuntajohtaja Olav Jern, Österbottens Förbund - Pohjanmaan liitto
- eläinlääketieteen tohtori, dosentti Laura Hänninen, Helsingin yliopisto, eläinten hyvinvoinnin tutkimuskeskus
- tutkimusjohtaja Perttu Pyykkönen, Pellervon taloustutkimus, PTT
- ympäristösuojelupäällikkö Päivi Kentala, Etelä-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus (ELY)
- erityisasiantuntija Tapani Veistola, Suomen luonnonsuojeluliitto ry
- puheenjohtaja Kenneth Ingman ja toiminnanjohtaja Marja Tiura, Suomen Turkiseläinten Kasvattajain Liitto ry
- hallituksen jäsen, turkiseläinkasvattaja Rainer Sjöholm, Svenska Österbottens Pälstdjursuppfödare
- toimitusjohtaja Pertti Fallenius, Saga Furs Oyj
- turkiseläinkasvattaja Marko Meriläinen, Meri Turkis Oy.

Lisäksi kirjallisen lausunnon ovat antaneet

- Uudenkaarlepyyn kaupunki
- Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry
- Suomen Ammattikalastajaliitto SAKL ry
- Svenska Lantbruksproducenternas Centralförbund SLC
- tutkija Helena Telkänranta, Helsingin yliopisto.

Julkinen kuuleminen

Maa- ja metsätalousvaliokunta järjesti 23 päivänä toukokuuta 2013 kansanedustajille ja tiedotusvälineille suunnatun julkisen kuulemistilaisuuden, joissa kuultiin edellä mainituista asian-
tuntijatahoista seuraavat: aloitteen edustaja, ELL Kati Pulli, toiminnanjohtaja Salla Tuomi-
vaara, Eläinsuojeluliitto Animalia, toiminnan-

johtaja Helinä Ylisirniö, SEY Suomen Eläinsuojeluyhdistysten liitto, erityisasiantuntija, YTM Kristo Muurimaa, Oikeutta eläimille, toiminnan-
johtaja Leo Stranius, Luonto-Liitto ry, tutkija Leena Ahola, Itä-Suomen yliopisto, professori Jaakko Mononen, Maa- ja elintarviketalouden
tutkimuskeskus MTT ja maakuntajohtaja Olav Jern, Österbottens Förbund - Pohjanmaan liitto.

KANSALAISALOITE

Kansalaisaloitteessa ehdotetaan eläinsuojelulain 22 §:ää muutettavaksi siten, että eläinten tarhaaminen turkisten tuottamiseksi kielletäi-

siin. Asetuksella voitaisiin eläinsuojelullisista syistä kieltää eläinten tarhaaminen myös muissa tuotannollisissa tarkoituksissa.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT*Yleisperustelut**Turkiselinkeino*

Valiokunta toteaa, että tällä hetkellä Suomessa on 960 turkistilaa. Kyseessä on perheyrittäjäpohjainen elinkeino. Maatalouslaskennan (2010) yhteydessä tuotetun viimeisimmän tilaston mukaan 327 maatilalla (1/3 kaikista turkistiloista) harjoitettiin turkistarhausta.

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että kyseessä on voimakas vientiala: nahoista menee vientiin 98 prosenttia ja vientitulot olivat 280 miljoonaa euroa vuonna 2008 ja n. 643 miljoonaa euroa vuonna 2012 eli viennin arvo on yli kaksinkertaistunut kyseisellä aikavälillä. Lisäksi turkistuotannon rehujen raaka-aine on pääosin kotimaista alkuperää ja rehu- ja palkkaus-
kustannukset muodostavat n. 70 prosenttia turkistarhauksen kustannuksista, jolloin tuotantopanokset ovat pääosin kotimaisia. Turkiselinkeinon kotimaisuusaste onkin korkea.

Valiokunnalle toimitetussa selvityksessä on todettu, että elinkeinon työllistyvyys on 4 300 henkilötyövuotta (PTT:n selvitys 5/2013), josta suoraan työllistyviä n. 3 000. Välillinen, muiden tuotantopanosten ja palvelujen kautta tuleva työllistyvyys on 1 300 henkilötyövuotta.

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että tuotanto on keskittynyt Pohjanmaalle (maakunnista lähinnä Pohjanmaa, Keski-Pohjanmaa ja Etelä-Pohjanmaa, mutta myös Pohjois-Pohjanmaa), jossa on n. 90 prosenttia tuotannosta. Viiden suurimman turkistuotantokunnan (Uusikaarlepyy, Kalajoki, Kauhava, Kaustinen ja Pedersöre) osuus on koko maan turkistuotannosta noin puolet. Keskittymisestä johtuen elinkeino on alue- ja paikallistaloudellisesti merkittävä: Vuonna 2012 tehdyn tutkimuksen (Huovari & Pyykkönen) mukaan Suomessa oli vuonna 2011 kymmenen kuntaa, joissa turkiselinkeinon osuus kunnan verotuloista oli yli 4 prosenttia. Eniten verotuloja syntyi Uudessakaarlepyyssä, jossa osuus oli lähes 20 prosenttia.

Lainsäädännön nykytila

Valiokunta toteaa, että turkiseläinten kasvatus-
ta, hoitoa, kohtelua ja käsittelyä säädellään eläinsuojelulailla (247/1996), joka sisältää yleiset eläinten pitoon liittyvät vaatimukset. Niitä on täsmennetty yleisellä eläinsuojeluasetuksella (valtioneuvoston asetus, 396/1996), ja kaikkein yksityiskohtaisimmat eläinsuojeluväitteet on annettu turkiseläinten suojelua koskevalla valtioneuvoston asetuksella (1084/2011). Siinä

säädetään yksityiskohtaisista pitopaikkaa, häkkejä ja häkkikokoja, käytettäviä laitteita ja välineitä, turkiseläinten hoitoa ja käsittelyä sekä varusteita koskevista vaatimuksista. Vaatimukset pohjautuvat neuvoston direktiiviin (98/58/EY) tuotantoeläinten suojelusta sekä Euroopan neuvoston tuotantoeläinten suojelua koskevan eurooppalaisen yleissopimuksen (ETS N:o 47, 1992) turkiseläinten pitoa koskevaan suositukseen vuodelta 1999. Turkiseläinten lopettamisesta puolestaan säädetään neuvoston asetuksessa (EY) N:o 1099/2009 eläinten suojelusta lopeuksen yhteydessä.

Turkiseläinten pitoa koskee myös eläintunnistusjärjestelmästä annetun lain (238/2010) nojalla annettu maa- ja metsätalousministeriön asetus eräiden eläinten tunnistamisesta (1123/2011), jossa veloitetaan turkiseläinten pitäjät ilmoittamaan toiminnastaan ja eläinten pitopaikasta Elintarviketurvallisuusviraston pitämään rekisteriin. Rekisterin tarkoituksena on muun muassa varmentaa eläinten hyvinvointiin liittyvien tarkastusten kohdentuminen riskiperusteisesti.

Viranomaisvalvonta

Eläinsuojelulain noudattamisen viranomaisvalvonnasta säädetään eläinsuojelulaissa. Valiokunnalle toimitetussa selvityksessä on todettu, että tarkastuksia turkistarhoille tehdään sekä epäilyn perusteella että ilman epäilyä otantaan perustuvina tarkastuksina (ns. EU-eläinsuojelutarkastukset). Jos laiminlyöntejä havaitaan, viranomainen antaa määräyksen epäkohtien korjaamiseksi ja varmistaa seurantakäynnillä, että määräyksiä on noudatettu. Tarvittaessa voidaan ryhtyä myös kiiretoimenpiteisiin eläinten hyvinvoinnin turvaamiseksi. Turkistarhoja on tarkastettu EU-eläinsuojelutarkastuksissa vuodesta 2000 lähtien.

Turkiseläintilojen tarkastuksilla vuosina 2000—2012 havaitut puutteet eläinsuojelusäädösten noudattamisessa ovat kohdistuneet yleisemmin eläinten lääkinnällisestä hoidosta tai tarhalla kuolleiden eläinten lukumäärästä pidettävään kirjanpitoon, tarhan pakovarmuuteen, virike- ja preskelumateriaalin saatavuuteen sekä

lepohylly- ja tilavaatimuksiin. Valiokunnalle toimitetun selvityksen mukaan vuonna 2012 tarkastettiin 37 turkistarhaa, joista 20 tarhalla todettiin epäkohtia. Neljällä tarhalla havaittiin sairaita eläimiä, joita ei ollut hoidettu asianmukaisesti. Valiokunta toteaa, että nykyinen eläinsuojelulaki on tullut voimaan 1.7.1996 eikä se kaikilta osin enää täytä nykyajan vaatimuksia eikä myöskään perustuslain vaatimuksia. Maa- ja metsätalousministeriö onkin asettanut työryhmän, jonka tehtävänä on valmistella hallituksen esityksen muotoon laadittu ehdotus eläinsuojelulain uudistamiseksi. Työryhmän toimikausi päättyi 31.12.2014. Lisäksi maa- ja metsätalousministeriö on asettanut uudistamishankkeelle ohjausryhmän, jonka tehtävänä on linjata lainsäädäntöä valmistelevan työryhmän työskentelyä. Eläinsuojelulain kokonaisuudistuksen ohella maa- ja metsätalousministeriö on asettanut toisen työryhmän edellä tarkoitettujen turkiseläinten suojelua koskevan valtioneuvoston asetuksen uudistamiseksi. Työryhmän tehtävänä on uudistaa turkiseläinten pitoa koskevan asetuksen vaatimukset siten, että ne vastaavat paremmin nykyistä tietämystä turkiseläinten hyvinvoinnille asetettavista vaatimuksista turkistarhoilla. Tämänkin työryhmän toimikausi päättyi 31.12.2014.

Tutkimustoiminta

Turkiseläinten, erityisesti kettujen hyvinvointia koskevalla tutkimuksella on vahvat perinteet Suomessa. Alan johtava tutkimuslaitos on Itä-Suomen yliopisto. Tutkimuksilla on pyritty selvittämään turkiseläinten käyttäytymistä sekä eläinten hyvinvoinnin perusedellytyksiä. Tutkimuksilla on myös etsitty tarhausolosuhteisiin sopivia keinoja eläinten hyvinvoinnin parantamiseen. Suomi on mukana eurooppalaisessa WelFur-tutkimushankkeessa, jossa kehitetään uusia turkiseläinten hyvinvoinnin mittareita. WelFur-hankkeessa kehitetään Suomessa mittareita myös Suomen supille. Tavoitteena on käyttää tutkimustoiminnassa kertyvää uutta tietoa hyväksi myös edellä tarkoitettussa lainsäädännön uudistamisessa. Hanke on aloitettu vuonna 2009, ja sen kettuja koskevasta osuudesta on Suomes-

sa päivastuussa Itä-Suomen yliopisto. Alkuvaiheen hyvinvointimittareiden kehittämisen jälkeen on parhaillaan meneillään vaihe, missä käydään mittaamassa hyvinvointimuuttujia tiloilla ja annetaan ohjeita tuottajille. Hanketta rahoittavat elinkeino ja MTT ja sen toteutumista valvovat European Fur Breeders' Association sekä riippumattomat tieteelliset asiantuntijat. Hankkeessa kehitetään mittareita hyvälle ruokinnalle, hyvälle kasvatusympäristölle, hyvälle terveydelle ja eläinten tarkoituksenmukaiselle käyttäytymiselle.

Turkiseläinten hyvinvointi

Valiokunnalle toimitetussa selvityksessä (Eläinten hyvinvoinnin tutkimuskeskus & Kliinisen tuotantoeläinlääketieteen osasto / Helsingin Yliopisto) on todettu, että eläinten hyvinvointi -termillä kuvataan eläimen kokemusta sen ympäristöstä ja sisäisestä tilasta. Eläin pyrkii sopeutumaan ympäristöönsä ensisijaisesti muuttamalla käyttäytymistään, minkä vuoksi sekä eläinten hyvinvointitieteessä että eläinten pidossa korostuu eläimen käyttäytymisen havainnointi ja lajityypillisen käyttäytymisen tuntemus. Eläimen hyvinvoinnin tasoa alentavat muun muassa sairaudet, kipu, kärsimys, turhautuminen ja voimakas stressi. Eläinten hyvinvointitasoon vaikuttavat kuitenkin keskeisesti myös eläimen kokemat positiiviset tunnetilat, eli tilanteet, jossa eläin kokee mielihyvää.

Valiokunnalle toimitetun selvityksen perusteella valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että eläinten hyvinvointi on hyvin monisyinen kysymys. Luonnontieteen keinoin on mahdollista selvittää, mistä eläin pitää, mitä se valitsee tai miten eri pito-olosuhteet vaikuttavat eläimeen. Luonnontieteen keinoin ei ole mahdollista selvittää mikä on tarpeetonta kärsimystä, kipua tai tuskaa. Siihen tarvitaan eettistä ja moraalista keskustelua, joita selventämään on olemassa oman eläineettisen ajattelun tunnistamiseen auttavia työkaluja.

Valiokunta toteaa, että turkiseläinten hyvinvointikeskustelussa on korostunut kysymys turkiseläinten domestikaatioasteesta. Domestikaatio-termillä tarkoitetaan eläinlajin tai -populaa-

tion periytyvää kesyyntymistä, niiden ihmisarvun vähenemistä. Domestikaatio eroaa perinnöllisenä siten villieläinten kesyttämisestä tai tarhaamisesta. Domestikaatio-termillä tarkoitetaan eläinlajin sopeutumista osaksi ihmisten yhteisöä, periytyvää kykyä sosiaaliseen vuorovaikutukseen ihmisen kanssa.

Valiokunnalle toimitetussa selvityksessä on todettu, että domestikaation tärkein hyvinvointitekijä on sen ihmisarvua vähentävä vaikutus. Domestikoituneen eläimen on helpompaa sopeutua ihmisen läsnäoloon. Sosiaaliset domestikoituneet lajit lisäksi sietävät oman lajinsa yksilöitä usein lähempänä kuin villit sukulaislajit. Tämä mahdollistaa domestikoituneiden eläinten pitämistä ihmisen rajaamissa pito-olosuhteissa, usein suurissa eläintiheyksissä. Domestikaatio ei kuitenkaan poista eläinlajien keskeisiä synnynnäisiä tarpeita. Selvityksessä on katsottu, että eläinten hyvinvoinnin kannalta on olennaista pohtia, miten hyvin nykyiset pito-olosuhteet vaikuttavat kyseisen eläinlajin mahdollisuuksiin tyydyttää niiden tärkeimmät lajityypilliset tarpeet ja siten sopeutua pitoympäristöönsä.

Valiokunnalle toimitetussa selvityksessä on tuotu esiin, että virikkeet muodostuvat ympäristötekijöistä, jotka mahdollistavat eläinten tarpeiden tyydyttämisen keinotekoisessa ja rajallisessa kasvatusympäristössä. Virikkeet ovat keino kompensoida tietyn eläinlajille olennaisen asian puuttumista sen pito-olosuhteista. Virikkeet mahdollistavat sen, että eläinlajit voivat tyydyttää voimakasta tekemisen motivaatiotaan sellaisenaan tai virikkeen tarjoaman sijaistoiminnan kautta. Eläinten virikkeet voidaan luokitella ruokaan liittyviin, fyysistä aktiivisuutta lisääviin, aistiympäristöä kohentaviin, sosiaalisiin ja älyllisiin virikkeisiin. Oikeanlaiset virikkeet edistävät eläinten hyvinvointia vähentämällä mm. eläinten turhautumista, turhaumiin liittyvää häiriökäyttäytymistä ja pelokkuutta.

Valiokunnalle toimitetussa selvityksessä on todettu, että olemassa olevan tutkimustiedon perusteella turkiseläinten hyvinvoinnin riskitekijöitä ovat pito-olosuhteiden yksipuolisuus (virikkeettömyys, monikäyttöisen tilan puute). Tämä on erityisen kriittinen hyvinvoinnin riski-

tekijä siitoseläimillä, jotka ovat tarhalla useita vuosia. Sen vuoksi niiden elinympäristön virikkeellistämiseen olisi erityisesti panostettava.

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen valiokunnalle toimitetussa selvityksessä todettuun, että huolimatta viime vuosikymmeninä tehdyistä tutkimuksista perustutkimuksen tarve on edelleen suurta: turkiseläinten tärkeimmistä käyttäytymistarpeista ei tiedetä riittävästi. Tämä hankaloihtaa pito-olosuhteiden kehittämistä niiden hyvinvointia edistäväksi. Suomen supi on erityisesti tarhattu laji, jonka tarpeista ei ole juurikaan tutkimuksia. Selvityksessä on myös todettu, että kasvuhäiriöiden vaikutus kettujen hyvinvointiin on selvitettävä ja eläinsuojeluyistä on vältettävä toistaiseksi vakava-asteisten kasvuhäiriöistä kärsivien kettujen käyttöä siitoseläiminä.

Ympäristövaikutukset

Valiokunta toteaa, että keskeiset turkistuotannon ympäristönsuojelua koskevat säädökset ovat ympäristönsuojelulaki (86/2000) ja -asetus (169/2000), nitraattiasetus (931/2000) sekä jätelaki (646/2011). Turkistarhaus on ympäristönsuojelulain mukaan luvanvaraista toimintaa. Edellä mainittujen säädösten määräykset täsmentyvät ympäristölupamääräyksiksi toimintaa koskevassa ympäristöluvassa.

Valiokunnalle toimitetun selvityksen mukaan turkistuotannon aiheuttamaksi vesistöjen ravintekuormitukseksi on arvioitu koko Suomessa noin 45 tonnia fosforia ja 430 tonnia typpeä vuodessa. Turkistuotannon osuus kokonaiskuormituksesta on melko vähäinen (noin 1 prosenttia mutta Etelä-Pohjanmaan ELY:n alueella paikoin merkittävämpi). Alueen vesienhoitosuunnitelmassa turkistuotannon osuus (vuoden 2006—2007 tiedot) kokonaisfosforista on ollut noin 9 prosenttia ja kokonaistypestä noin 6 prosenttia.

Turkistuotannosta voi aiheutua pohjavesien laadulle riskejä etenkin tuotantoalueilta huuhtoutuvista tyyppiyhdisteistä. Aikaisemmin turkistarhat sijoitettiin usein alueille, jotka ovat hyvin vettä läpäiseviä. Monet näistä hiekka- ja sora-alueista ovat myös merkittäviä pohjaveden muo-

dostumisalueita. Tästä johtuen turkistuotannosta on aiheutunut maaperän ja pohjaveden pilaantumista. Valiokunta huomauttaa, että pohjavesialueilla aikaisemmin sijainneet suuren riskin turkistarhat on pääosin siirretty muualle tai ovat paraikaa siirtymässä muualle jo tehdyillä päätöksillä, taikka niiden toiminta on lopetettu. Valiokunta korostaa, että ympäristölupapäätöksillä pyritään nykyään ohjaamaan turkistarhojen sijoittumista siten, ettei uusien tarhojen toiminnasta aiheudu vesistöjen ja pohjavesien pilaantumisvaaraa.

Valiokunta toteaa, että turkistuotannon vesistövaikutusten vähentämistä on kehitetty voimakkaasti viime vuosikymmenten aikana. Tarkemmat määräykset hule- ja jätevesien käsittelystä annetaan ympäristönsuojelulain mukaisessa ympäristöluvassa. Turkiseläinten kasvatusta vesistökuormituksen vähentämisen kannalta tehokkainta järjestää tiiviillä pohjarakenteella siten, että sade- ja sulamisvesien vaikutus on eliminoitu.

Vesienkäsittelyn peruselementit turkistarhoilla ovat yleensä ympärysojitus, vesien peruskuivatusjärjestelyt ja tasausaltaat. Varjotalojen rakenteisiin on kiinnitetty huomiota mm. räystäillä ja korotetuilla lanta-alustoilla. Tarhoilla on jatkuvasti kehitetty vesien peruskuivatusta ja vesien johtamista ojitusjärjestelyillä. Jätevesien käsittelyä on parannettu vesitiiviillä lanta-alustoilla, kemiallisilla vesienkäsittelyjärjestelmillä ja sorasuodattimilla. Ruokintalaitteiden pesuvedet kerätään nykyään yleensä tiiviisiin säiliöihin ja kuljetetaan viranomaisen hyväksymään paikkaan. Pääosa turkistarhoilla syntyvästä lannasta hyödynnetään lannoitteena maataloudessa.

Valtioneuvosto on joulukuussa 2009 hyväksynyt alueelliset vesienhoitotavoitteet vuosille 2010—2015. Turkistilojen osalta vesienhoidon suunnittelussa on erityistä huomiota kiinnitetty tiiviiden alustojen rakentamiseen, valumavesien käsittelyjärjestelmien rakentamiseen ja käsittelyn tehostamiseen. Lisäksi on ehdotettu tilakohdasta neuvontaa ja pohjavesien suojelun tehostamista.

Arviointia ja johtopäätös

Valiokunta toteaa, että aloitteen tueksi on esitetty turkistarhauksen kieltäminen yksiselitteisesti kokonaan yhä useammassa Euroopan maassa eettisen keskustelun seurauksena. Aloitteessa on katsottu, että turkistarhausta voidaan pitää eläinsuojelunkin hengen vastaisena toimintana. Lisäksi aloitteessa on muun ohella todettu, että turkistuotanto aiheuttaa eläinten hyvinvointihaittojen lisäksi merkittäviä ympäristöhaittoja. Aloitteen mukaan turkistarhauksesta voidaan luopua siten, että nykyisille tarhaajille etsitään keino siirtyä muille aloille.

Hallitusohjelman mukaan hallitus tukee edelleen turkistuotannon kehittämistä vastuuta tuntevana elinkeinona. Lisäksi ohjelman mukaan hallitus selvittää turkistarhauksesta muuhun elinkeinon vaapaaehtoisien siirtymisen kannustamisen mahdollisuuksia.

Valiokunnalle nyt toimitetun selvityksen mukaan hallituksen tavoitteena on eettisen kotieläintuotannon edistäminen. Keskeisenä tavoitteena siinä on tuotantoeläinten hyvinvoinnin parantaminen. Selvitykseen viitaten valiokunta katsoo, että eläinsuojelulain ja turkiseläinten hyvinvoinnille asetettavia vähimmäisvaatimuksia koskevan valtioneuvoston asetuksen uudistaminen, turkistarhojen valvonnan tehostaminen ja oikea kohdentaminen sekä eläinten hyvinvointitutkimuksen tukeminen ovat omalta osaltaan toimenpiteitä turkiseläinten hyvinvoinnin kehittämisessä.

Edellä on todettu, että maa- ja metsätalousministeriö on asettanut työryhmän, jonka tehtävänä on valmistella hallituksen esityksen muotoon laadittu ehdotus eläinsuojelulain uudistamiseksi. Eläinsuojelulain kokonaisuudistuksen ohella maa- ja metsätalousministeriö on asettanut toisen työryhmän turkiseläinten suojelua koskevan valtioneuvoston asetuksen uudistamiseksi. Valiokunta kiinnittää erityistä huomiota siihen, että huolimatta viime vuosikymmeninä tehdystä tutkimuksesta perustutkimuksen tarve on edelleen suurta: turkiseläinten tärkeimmistä käyttäytymistarpeista ei tiedetä riittävästi, mikä hankaloittaa pito-olosuhteiden kehittämistä niiden hy-

vinvointia edistäviksi. Valiokunta korostaakin tarvetta alan tutkimustoiminnan lisäämiseksi.

Edellä esitetystä käy ilmi, että olemassa olevan tutkimustiedon perusteella turkiseläinten hyvinvoinnin riskitekijöihin kuuluu pito-olosuhteiden yksipuolisuus, kuten virikkeettömyys ja monikäyttöisen tilan puute. Tämä on erityisen kriittinen hyvinvoinnin riskitekijä siitoseläimillä, jotka ovat tarhalla useita vuosia. Valiokunta katsoo, että viimeksi mainittujen eläinten olosuhteiden korjaamiseen on erityisesti panostettava ja toimenpiteitä on edistettävä investointituilla. Viimeisin tilavaatimuksia koskeva maa- ja metsätalousministeriön päätös tuli voimaan 1.9.1999. Päätös sisälsi 10 vuoden siirtymäajan, joka päättyi vuoden 2010 lopussa. Edellä esitettyyn viitaten valiokunta katsoo myös, että kasvuhäiriöiden vaikutus kettujen hyvinvointiin on selvitettävä suunnitelmallisesti ja eläinsuojeluyhdistysten on vältettävä toistaiseksi vakava-asteisista kasvuhäiriöistä kärsivien käyttöä siitoseläiminä. Valiokunta katsoo, että siitoseläinten vienti EU-alueen ulkopuolelle tulee saattaa luvanvaraiseksi. Siten voidaan estää vienti sellaisiin maihin, joissa ei voida taata eläinten hyvää hoitoa ja kohtelua.

Edellä selostetun viranomaisvalvonnan ohella valiokunta pitää erittäin tärkeänä turkiseläinten hyvinvoinnin kannalta turkistarhaajien oma- valvonnan, mm. sertifiointin kehittämistä entisestään. Tärkeä on myös turkiseläinten terveydenhuoltojärjestelmä, jota turkiselinkeino on parhaillaan luomassa muille tuotantoeläimille laadituista järjestelmistä (SIKAVA ja NASEVA) saatujen hyvien kokemusten perusteella. Tässä yhteydessä valiokunta kiinnittää lisäksi erityistä huomiota maamme julkisten eläinlääkärin palveluiden riittävyyteen ja niiden resursoinnin turvaamiseen.

Tämän mietinnön ympäristövaikutuksia koskevassa osiossa on selostettu turkistuotannon ympäristönsuojelua koskevia säännöksiä ja viranomaismenettelyitä. Valiokunta pitää erittäin tarpeellisena, että muun muassa vesiensuojeluun liittyviä toimenpiteitä toteutetaan suunnitelmallisesti.

Edellä esitetystä käy ilmi turkiselinkeinon merkittävät taloudelliset vaikutukset. Valiokunta korostaa erityisesti elinkeinon merkitystä maamme vientitulojen kerryttäjänä ja maaseudun yritystoiminnan toimeentulon lähteenä, jolla on laajoja taloudellisia ja työllistäviä vaikutuksia alueellisella tasolla. Myös tuotantopanosten hankinnan, turkisten jatkojalostuksen ja myyntitoiminnan kautta syntyy laajoja taloudellisia vaikutuksia. Valiokunta kiinnittää lisäksi huomiota siihen, että maassamme syntyvä teurastus- ja kalasivutuote, noin 250 miljoonaa kiloa vuodessa, ostetaan turkiseläinten rehuksi. Lisäksi hoito- ja poistokalastuksen saaliita käytetään turkistarhauksessa.

Valiokunta toteaa, että Euroopassa on käyty poliittista keskustelua turkistuotannon oikeutuksesta. Maakohtaiset kiellot ovat johtaneet tuotannon siirtymiseen muihin maihin.

Valiokunta toteaa, että jokaisella on perustuslain 18 §:n 1 momentin mukaan oikeus lain mukaan hankkia toimeentulonsa valitsemallaan työllä, ammatilla tai elinkeinolla. Siten oikeutta

elinkeinoon harjoittamiseen voidaan rajoittaa laila. Perustuslakivaliokunnan lausunnosta käy ilmi, että perusoikeuksien rajoitusten oikeasuhtaisuusvaatimus edellyttää, että rajoitus on välttämätön hyväksyttävän tarkoituksen saavuttamiseksi eikä tavoite ole saavutettavissa perusoikeuteen vähemmän puuttuvien keinoin.

Viitaten edellä tässä mietinnössä esitettyihin näkökohtiin valiokunta toteaa, että turkistuotannolla on huomattava taloudellinen ja työllistävä merkitys ja että kansalaisaloitteen tavoitteisiin, muun muassa eläinten hyvinvoinnin huomioon ottaminen, voidaan päästä turkistarhausta kehittämällä. Valiokunta katsoo, että kansalaisaloite tulee hylätä.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella maa- ja metsätalousvaliokunta ehdottaa,

että kansalaisaloitteeseen sisältyvä lakiehdotus hylätään.

Helsingissä 11 päivänä kesäkuuta 2013

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Jari Leppä /kesk
vpj. Lauri Heikkilä /ps
jäsen. Heikki Autto /kok
Markku Eestilä /kok
Satu Haapanen /vihr
Lasse Hautala /kesk
Anne Kalmari /kesk
Timo V. Korhonen /kesk

Pirkko Mattila /ps
Jari Myllykoski /vas
Mats Nylund /r
Kari Rajamäki /sd
Janne Sankelo /kok
Arto Satonen /kok (osittain)
Katja Taimela /sd
Tytti Tuppurainen /sd.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Carl Selenius.

VASTALAUSE 1

Perustelut

Lähes 70 000 ihmisen allekirjoittamassa ensimmäisessä kansalaisaloitteessa ehdotetaan turkistuotannon lakkauttamista kokonaisuudessaan eläinsuojelullisista syistä. Vihreät ovat turkistarhauksen kieltämisen kannalla.

Kansalaisaloitteen aihe on ajankohtainen. Maaseudun tulevaisuuden Suomen gallupilla teettämän kyselyn mukaan (2012) ainoastaan neljäsosa suomalaisista hyväksyy nykymuotoisen turkistarhauksen. Euroopan unionin maista Kroatia mukaan lukien jo viisi on kieltänyt tarhauksen kokonaan. Viimeisimpänä lakiaan muutti Hollanti, joka on ollut turkistuotannon kärkimaita. Hollanti kielsi tarhauksen eettisin perustein 10 vuoden siirtymäajalla, vaikka se oli tuonut maalle satojen miljoonien vuositulot. Pohjoismaista Tanskassa on lopetettu kettujen tarhaus, Norjassa ja Ruotsissa keskustellaan turkistuotannon lakkauttamisesta.

Turkistuotantoa säätelee eläinsuojelulaki (247/1996) yksityiskohtaisine asetuksineen koskien pitopaikkaa, häkkejä, häkkikokoja, hoitoa, laitteita, välineitä ja turkiseläinten hoidossa tarvittavia välineitä. Eläinten suojelusta lopetuksen yhteydessä säädetään Neuvoston asetuksessa (EY) N:o 1099/2009. Turkiseläinten suojelu Suomessa perustuu neuvoston direktiiviin (98/58EY) tuotantoeläinten suojelusta sekä Euroopan neuvoston tuotantoeläinten suojelua koskevan eurooppalaisen yleissopimuksen (ETS N:o 47, 1992) turkiseläinten pitoa koskevaan suositukseen vuodelta 1999.

Lukuisat laiminlyönnit eläinten hoidossa osoittavat, että turkistuotantoa koskevien kansainvälisten sopimusten noudattaminen Suomessa on heikkoa. Vuonna 2012 tarkastetuista 37 tilasta löytyi 20 tilaa, joissa tuli ilmi epäkohtia. Neljästä tarhasta löytyi sairaita eläimiä, joita ei ollut hoidettu asianmukaisesti.

Tiloilla kuvatusta materiaalista voi todeta, että eläinten hoitoa laiminlyöväillä tiloilla turkiseläimillä esiintyy paljon vakavaa häiriökäyttä-

tymistä, lajitovereiden tappamista, vahingoittamista ja syömistä, vakavia ja hoitamattomia silmä-, ien- ja muita tulehduksia, vahingoittuneita ja halvaantuneita raajoja ja irtipurtuja häntiä. Suomessa tutkittiin vuonna 2011 eläinten terveyttä kettutarhoilla. Tutkimuksessa kävi ilmi, että 77 %:lla eläimistä oli jalkavikoja.

Turkistarhojen omavalvonta eli turkistilojen sertifiointi ei ole kyennyt takaamaan eläinten hyvinvointia laajemmassa mittakaavassa. Laiminlyönnejä esiintyy edelleen, eikä omavalvonta takaa eläinten hyvinvointia lain minimivaatimuksia paremmin. Kansalaisaloitteen tekijöiden mukaan suomalaisilla sertifioiduilla tiloilla noudatetaan huomattavasti löysempiä säännöksiä kuin esimerkiksi muiden Pohjoismaiden turkistiloilla, ja on huomattava, että suomalaiset tilat eivät täytä edes Euroopan turkistuottajien suosituksia turkiseläinten pidolle (EFBA Code of Practice 1996).

Kyse on suuresta eläinmäärästä. Vuonna 2011 Suomessa tuotettiin yli kolme miljoonaa turkiseläintä, joista 98 % Suomen Turkiskasvattajien Liiton jäsentiloilla. Näistä minkkejä oli 1,7 miljoonaa, sinikettuja 1,4 miljoonaa, hopeakettuja 102 000, kettujen lajiristeytyksiä 248 000 ja supikoiria 133 000 yksilöä.

Supikoiran hyvinvoinnin edellytyksistä ei ole tietoa, ja lajin tarhaaminen pitäisi lopettaa siihen asti, kunnes tietoa on riittävästi.

Eläinten hyvinvointia ei voi taata turkistarhoilla. Siksi niiden hyvinvoinnin kannalta ainoa mahdollisuus on lopettaa turkistuotanto Suomessa siirtymäajalla.

Mikäli eduskunta päättäisi hylätä kansalaisaloitteen, vaativat aloitteen tekijät muistiossaan ja keskusteluissa turkiseläinten olojen merkittävää parantamista hallitusohjelman kirjauksen mukaisesti. Eläinten oloja voidaan aloitteen tekijöiden mukaan parantaa muun muassa kieltämällä uusien turkistarhojen perustaminen ja eläinten elinolosuhteiden parantamisella muun

muassa neliömetrejä lisäämällä, virikkeillä ja maapohjalla.

Eriytyisen ongelmallista on Suomesta ulkomaille vietävien siitoseläinten suuri määrä. Kukaan ei takaa näiden eläinten hyvinvointia. Väite siitä, että turkistuotannon lakkauttaminen Suomessa lisää turkistuotantoa Kiinassa tai muissa maissa, ei ole yksiselitteinen. Suomi on aktiivisesti edesauttanut turkistuotannon lisäämistä Kiinassa siitoseläinten viennin kautta. Toisaalta Euroopan esimerkki turkistuotannon vähentämisestä tai lopettamisesta on selkeä signaali muotimarkkinoille turkistarhauksen eettisestä kestämyydestä.

Eurooppa on lopettanut kosmetiikan vuoksi tehtävät eläinkokeet jo aikaa sitten. Nyt on aika lopettaa epäeettinen turkistarhaus, jonka ainoa tarkoitus on palvella ihmisen turhamaisuutta ja taloudellisen voiton pyyntiä eläinten hyvinvoinnin kustannuksella.

Tämä vastalause on jätetty painavista eettisistä syistä: eläinten hyvinvointiongelmien ja tarhojen aiheuttamien ympäristöongelmien takia.

On epäeettistä, että ihminen muodin vuoksi alistaa toisen luontokappaleen hyvinvoinnin omille tarkoituksilleen. En pidä oikeana eläinten kasvattamista kohtuuttomissa olosuhteissa pelkästään niiden turkisten vuoksi. Lähes kaikki Suomessa tuotettu turkis viedään ulkomaille ylellisyystuotteeksi. Suomen tulisi olla mukana eläinsuojeluasioiden kehityksessä johtavana valtiona.

Turkiseläintuotanto työllistää joillakin alueilla ison joukon ihmisiä. Onkin tärkeää tehdä suunnitelma näiden ihmisten työllistymiseksi muille aloille. Huomattavaa on turkistuottajien suhteellisen korkea ikä, joka edesauttaa tuotannon lakkauttamista siirtymäajalla.

Turkistuotannon lakkauttamisen merkittävin peruste on tuotannossa esiintyvät huomattavat eläinten hyvinvointiongelmat. Pienten häkkien vuoksi eläimet kärsivät liikunnan puutteesta ja virikkeettömyydestä. Häkeissä eläin ei voi toteuttaa lajityypillistä käyttäytymistä kuten kiipeilyä, leikkiä, kaivamista, raapimista, uimista, sukeltamista jne. Turkiseläimet ovat villieläimiä, joiden kesyyntymis- eli domestikaatiopro-

sessi on kesken. Vaikka ne kykenevät lisääntymään häkeissä, ei se tarkoita, että ne voisivat hyvin. Vaikka koiraa tai kissaa voidaan pitää hyvin domestikoituneina eläiminä, olisi lainvas-taista pitää kissaa tai koiraa samalla tavalla kuin miljoonia paljon villimpiä eläimiä pidetään turkistarhoilla.

Turkistuotannolla on haitallisia vaikutuksia ympäristöön. Turkistuotanto on keskittynyt Pohjanmaalle, jolloin sen paikalliset vesistöjä ja fosforin muodossa ovat merkittävät. Turkisten tuotanto vaatii paljon energiaa eli fossiilisia polttoaineita, joiden hiilidioksidipäästöt kiihdyttävät ilmastonmuutosta. Tarhat tuottavat myös happamoittavia ammoniakkipäästöjä.

MTT:n mukaan turkisten hiilidioksidipäästöt ovat moninkertaiset vastaaviin keinomateriaaleista tuotettuihin takkeihin. Käytetty turkis on ongelmajätettä, myös turkisten värjäämiseen käytetään haitallisia kemikaaleja. Turkistuotannon yhteenlasketut typpipäästöt ovat Suomessa 430 tonnia vuodessa ja fosforipäästöt 45 tonnia vuodessa.

Maa- ja metsätalousvaliokunnan olisi pitänyt mietinnössään vähintäänkin harkita esimerkiksi seuraavanlaista pontta ympäristövaikutusten vähentämiseksi: Turkistarhauksen haittojen vähentämistä tulee tehostaa kaavoituksella, ympäristövaikutusten arvioinnilla, parhaan käytökel-poisien tekniikan ohjeilla, ympäristöluvilla ja niiden valvonnan voimavaroja lisäämällä. Tarhattaville lajeille tulee tehdä riskiarvio niiden mahdollisuuksista levitä Suomen luontoon. Haittallisten vieraslajien tai -kantojen tarhaamista ei tule sallia.

Suomalaisilla turkistiloilla esiintyy paljon laiminlyöntejä suhteessa Euroopan neuvoston määräyksiin. Nämä puutteet tulisi kiireellisesti korjata. Näihin puutteisiin kuuluu muun muassa ketuilta puuttuvat piilopaikat ja taso, jolta ne voivat tarkkailla ja jolla ne voivat levätä. Myöskään chinchillalle ei ole Suomessa asetettu tilavaatimuksia, jotka on mainittu Euroopan neuvoston tilavaatimuksissa.

Valiokunnan mietinnössä olisi pitänyt selkeästi tuoda julki tavoite turkiseläinten elinolo-suhteiden parantamiseksi hallitusohjelman kir-

jausten mukaisesti. Valiokunnan tulisi vaatia nykyisille turkiseläimille paremmat elinolosuhteet, kuten mahdollisuus maapohjaisiin elintiloihin sekä lisää neliömetrejä ja virikkeitä.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotan, että hyväksytään lausuma:

*Eduskunta edellyttää, että hallituksen on pikaisesti tehtävä esitys turkistarhauksen lakkauttamiseksi siirtymäajalla samalla huolehtien, että turkistarhaajille turvataan riittävät edellytykset siirtyä muihin elinkeinoihin (**Vastalauseen lausumaehdotus**).*

Helsingissä 11 päivänä kesäkuuta 2013

Satu Haapanen /vihr

VASTALAUSE 2

Valiokunnan mietintö ei arvioi riittävässä määrin turkistarhauksen eettisyyttä. Eläinten tarhaaminen vain kulutushyödyketuotteiden valmistusta varten ei ole eettistä. Tämä on vaikuttanut merkittävästi kielteisen kansalaismielipiteen kehittymiseen. Turkistarhauksen eettisyyttä ja elinkeinon harjoittamista Suomessa arvioitaessa tulee jatkossa huomioida myös kansalaismielipiteen kehittyminen.

Euroopassa kielteinen mielipide on johtanut useissa maissa tarhauksen lopettamiseen siirtymäajoin. Kuitenkin, kuten valiokunta mietinnössään toteaa, tämä ei ole vähentänyt tarhausta, vaan tarhaus on siirtynyt muihin maihin.

Viimeisten kolmen vuoden aikana tehdyissä tarkastuksissa on ilmennyt puutteita yli 50 prosentissa tarkastetuista tiloista. Luku on yli kaksinkertainen verrattuna muihin eläinlajeihin. Näiden puutteiden vuoksi valiokunnan mietinnössä olisi pitänyt korostaa enemmän eläinten hyvinvoinnin varmistamista ja lajityypillisten käyttäytymismuotojen huomioimista.

Lajityypillisen käytöksen osalta on myös huomioitava, että koska valtaosa turkistarhojen eläimistä on nuoria yksilöitä, tulisi niille mahdollistaa positiivisia kokemuksia edistämällä mahdollisuuksia niiden leikkikäyttäytymisen tyydyttämiseen.

Tutkimusten mukaan 70 %:lla ketuista on perinnöllisiä kasvuhäiriöitä. Tämän vuoksi turkistarhauksen eettisten toimintaperiaatteiden parantaminen edellyttää alalle laadittavan perinnöllisten sairauksien vastustamisohjelman.

Mietinnön viranomaisvalvontaa koskevien merkintöjen kohdalla olisi ollut tarpeen korostaa sitä, että nykyisellään alan omavalvonta ei turvaa riittävässä määrin eläinten hyvinvointia, minkä eläinsuojelutarkastusten tulokset viime

vuosien ajalta osoittavat. Samalla tarpeen olisi ollut kieltää uusien, haitallisten vieraslajien tai -kantojen tarhaaminen.

Turkistarhauksen haittojen vähentämistä tulee tehostaa kaavoituksella, ympäristövaikutusten arvioinnilla, parhaan käyttökelpoisen tekniikan avulla ja sen käyttöä ohjeistamalla, ympäristöluvilla ja niiden valvonnan voimavaroja lisäämällä.

Turkistarhauksen jatkoa pohdittaessa pitäisi kiinnittää huomio siihen, että eläinten tarhaaminen vain kulutushyödykkeiden valmistusta varten vaikuttaa kielteisen kansalaismielipiteen kehittymiseen. Turkistarhauksen eettisyyttä ja elinkeinon harjoittamista Suomessa arvioitaessa tulee jatkossa huomioida myös kansalaismielipiteen kehitys. Euroopassa kielteinen mielipide on johtanut useissa maissa tarhauksen lopettamiseen siirtymäajoin, mikä ei kuitenkaan ole vähentänyt tarhausta, vaan siirtänyt sen muihin maihin.

Alan suora työllistävä vaikutus on 960 turkistilalla noin 3 000 henkilötyövuotta ja välilliset vaikutukset huomioiden noin 4 300 henkilötyövuotta. Mikäli turkistarhaus siirtymäajoin kielletään, tulee elinkeinoharjoittajien ja työntekijöiden mahdollisuudet työllistyä muilla aloilla turvata.

Edellä olevan perusteella totean, että valiokunnan mietintö ei sisällä riittäviä työkaluja turkiseläinten hyvinvoinnin kehittämiseen. Toisaalta, käsittelyssä olevassa kansalaisaloitteessa alan työllisyysvaikutukset olivat aliarvioituja. Suunniteltaessa turkistarhauksen lopettamista Suomessa tulee turvata elinkeinoharjoittajien siirtyminen korvaavaan elinkeinoon ja alalla työskentelevien työntekijöiden työllistyminen.

Helsingissä 11 päivänä kesäkuuta 2013

Jari Myllykoski /vas